

УДК 821.161.2:82-1

Л. Г. ФОМІНА

м.Ізмаїл

lilia_georg1976@ukr.net

МОДУСИ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ЛІРИЧНОГО СУБ'ЄКТА В ПОЕЗІЇ ШІСТДЕСЯТНИКІВ

У статті аналізуємо персоналістський вимір лірики шістдесятників. Розглядаємо індивідуальний модус антропоцентризму в поезії М. Вінграновського та В. Підпалога. Виокремлюємо автора-гуманіста як специфічний модус текстуально конкретизованого ліричного суб'єкта.

Ключові слова: шістдесятники, авторське «Я», суб'єкт лірики, антропоцентризм, гуманізм.

Велика загадка тривалої живучості шістдесятників, очевидно, в тому, що «світ прийняв мову, вистраждану тим драматичним поколінням» [15, 32]. Як справедливо зауважує Л. Тарнашинська, «без перебільшення можна сказати, що «саме індивідуальне «Я», відкрито й голосно заявлене молодими українськими поетами у 60-х роках минулого століття, не тільки стало своєрідним антрополого-персоналістським маркером літературного покоління, а й значною мірою визначило його художньо-стильові пошуки» [18, 8].

Відтак художній світ шістдесятників структурований переважно детермінантами суб'єктної структури (психологічне, соціальне, національно-екзистенційне, мовне тощо). Одним із присутніх модусів репрезентації ліричного суб'єкта в авторському тексті кожного з репрезентантів цієї генерації є його гранична національна визначеність, що виявилась у «злитості» колективного та індивідуально-авторського «Я». Автопсихологічний суб'єкт лірики включений у буття нації, до певної міри асимілюється з нею (М. Вінграновський: «Бо хочу я, щоб на чолі мого народу / Світився знак і від мого життя...»; Л. Костенко: «І щось в мені таке болить, / що це і є, напевне, Україна»; В. Симоненко: «Гуркочи у долю мою, світе, / хвилями прадавнього Дніпра»; В. Підпалый: «...оте, що у серці навіки, / оте, що Вкраїною зву»). Суб'єктними конфігурантами ліричного наративу цих поетів виступають синхронно функціональні особистісне «Я» та колективне «Ми» як невіддільні духовні субстанції. Ліричному суб'єктові (індивідуальному й колективному) властива іманентна громадянськість (М. Вінграновський: «Я – гнівний меч його, що від Дніпра до зізд!»; «Бо ми – народ / І води наші – крик з любов'ю...»). Джере-

лом інтенції тут виступає національно свідомий автор. І цей модус репрезентації ліричного суб'єкта в поезії шістдесятників добре освоєний українськими науковцями, про що свідчать ґрунтовні праці І. Дзюби, Т. Салиги, А. Ткаченка та ін.

Особливості авторського світовідчуження шістдесятників та складові їх авторського «Я» рельєфно увиразнює індивідуальний модус антропоцентризму. В цьому плані близькими нам видаються дві постаті – М. Вінграновського та В. Підпалога. Поєднання імен двох митців слова, різних за природою таланту, образними структурами, жанровою визначеністю, стильовою специфікою, врешті, особистою долею, видається, на перший погляд, спекулятивним. Проте насправді вони дуже близькі у своєму прагненні «олюднення світу». Їх єднає «внутрішній», надзвичайно важливий аспект, що, свідчить про вроджене покликання письменника братися за перо й відстоювати людське начало буття, в якому тотально руйнуються його основи. Гуманні почуття для В. Підпалога були просто природними. Ті, хто знав поета зблизька, акцентують його буттєвий імператив: «Якби я міг – усіх би зробив щасливими» [14, 3]. Сучасники М. Вінграновського згадують, що він «любив людей особливою любов'ю, а хто його любив, обов'язково був винагороджений теплом його дитинного серця» [7]. Гуманістичний пафос, «вроджене почуття синівської відповідальності витворюють того ідеалістичного Миколу Вінграновського, який, своєю чергою, витворює власний стиль письма, тотожний стилеві вчинку» [16, 309].

Творчість обох поетів акцентована виразним і гострим контрверсом між конструктивним і деконструктивним у житті й літерату-

рі. В умовах «дегуманізації людини і суспільства, що втратило правдиві морально-етичні орієнтири, за ситуації сфальсифікованих, дискредитованих ідеалів страдництво за загублену душу, за обдурених і побитих життям несло катарсисне, очищальне відчуття» [6, 104]. Це було «утвердження нової якості гуманізму», протиставлення «горезвісної «теорії гвинтиків» самоцінності людського «Я» [12, 56]. Саме цими ідеями структурована естетична енергетика авторського тексту обох митців, що дає читачеві очевидний «гуманістичний урок» [9, 83].

Спроба проведення запропонованої паралелі, заснованої на іманентному для авторської свідомості і М. Вінграновського, й В. Підпалого антропоцентричному пафосі, актуалізує потребу подальшого розвитку та обґрунтування порушеної у статті проблеми текстуалізації людиноцентризму в умовах нівеляції Я-особистості. Метою наших спостережень є виявлення й характеристика взаємопроникаючої сутності такої опозиції та з'ясування спільних для обох митців емоційно-психологічних і естетичних домінант, зумовлених антропоцентризмом, що ґрунтується на гуманістичних засадах буття.

У ставленні до людини, народу, до світу загалом кожен із поетів відчуває потребу усвідомлювати себе не лише частиною цього світу, але й бути відповідальним за нього (М. Вінграновський: «Людина я – і день такий новий / Обов'язок святий мій наближати»; В. Підпалый: «Навчіть мене, люди, / мудрості отієї – / завжди пам'ятати про душу»). Ліричний суб'єкт, структурований на загальнолюдських засадах, вельми часто постає власне автором. Враховуючи специфіку його змісту й рецепції, можна вести мову про виокремлення автора-гуманіста як окремого модусу текстуально конкретизованого ліричного суб'єкта.

Творчість М. Вінграновського та В. Підпалого явила яскравий взірць діалектичної єдності національного та загальнолюдського начал. Обидва поети світоглядно орієнтувались на антропоцентризм, осереддя якого було власне «Я» – «як індивідуальна призма, кризь яку віддзеркалюються проблеми людини [...], а через цю оптику сприйняття – й проблеми цілого світу» [17, 12]. Ліричний герой їх поезії як носій авторської свідомості й

водночас як предмет зображення («суб'єкт-в-собі» і «суб'єкт-для-себе»), маючи виразну національну визначеність, є водночас універсальним. Він гранично близький до самого автора своїми гуманістичними інтенціями, станом душі, сповненої любові до матері, жінки, до Вітчизни, до людей взагалі.

Ця ознака індивідуальної поетики кожного з авторів концептуально визначає стилістику, тональність і багатство художньо-образних засобів його віршів, прочитання яких чутливим читачем дає йому урок гуманізму. (М. Вінграновський: «І той любов'ю повниться до світу, / Хто рідну землю має під собою» [1, 135]; В. Підпалый: «Якщо життям прийдешнім серце б'ється / воно й болить з великої любові» [14, 38]).

Гуманістичний зміст високого ступеня конденсації засвідчують ті вірші обох митців, у яких ідеться про «привласнення» ліричним героєм «чужого» болю. Потужний заряд людяності вкладають поети в спогади про лихоліття війни, в яких автобіографічність стає одним із важливих творчих побудовників. Так, від сприйняття вірша «День Перемоги» М. Вінграновського у читача створюється ілюзія матеріалу «з перших рук», настільки вірогідно від імені ровесників, «дітей війни» говорить про всезагальне та невмируще милосердя («І цілували наші губи / Вдова-Любов, Вдова-Життя» [2, 341]), що увиразнює й загострює зосередженість реципієнта на загальнолюдських гуманістичних цінностях.

Деякі вірші воєнної тематики репрезентують суб'єктну форму «персонажної» («рольової») лірики, в якій і в інтонації, й у стилістиці автор і персонаж, від імені якого ведеться розповідь, позірно дистанціюються. Такий тип нарративу (викладової форми) зустрічається у творчій практиці М. Вінграновського нечасто. Для зображення безпосереднього плину поетичного мовлення, саморозкриття персонажа, автор використовує форму «акторіального ліричного наратора, коли говорить не ліричне «Я», а дійова особа» [19, 152]. З метою увиразнення трагічного самовідчуття ліричного персонажа (у наративі цього типу ліричний суб'єкт номінується ліричним персонажем), передачі «трагедії нетотожності і загрози змарнілого небуття» [10, 177], поет вдається до фігури градації, метафоризації вислову,

«напластування» лексичних смислів, граничної предметності. Саме цими художніми засобами він уточнює своє екзистенційне «Я». Яскравою художньою ілюстрацією щодо сказаного може бути вірш «Жоржина»:

Бігли армії, мчали роти,
Помирали дуби в гаю...
Дядько ніс на вогні Європи
Перебомблену юнь свою [2, 64].

Тема війни осмислюється в гуманістичному ключі й В. Підпалім. З М. Вінграновським його єднає «високовольтна лінія напруги». Її зміст та експресію зумовила домінантна тема «душі, що «внутр ридає». За образним висловлюванням С. Задорожної, «це пекельний біль, шматування, розчахнення свого серця не лише власною, а й чужою бідною, убоління за людину...» [6, 98].

Вірші цього змістового поля глибоко психологічні, пронизані почуттям любові й співчуття до людини. Теми дитинства та війни в поезіях невіддільні. З великою внутрішньою силою й виразністю написано вірш «Маленькі дитячі руки...». У щемливих рядках передано величезний біль, змальовано невимовні душевні страждання:

Дитинство
в дитинстві вкрала
війна у мого покоління,
втоптала в калюжі крові
підбором чужих чобіт... [13, 6].

У поезії йдеться про сільських дітей, їхні сни, мрії про повернення батька «назовсім» і водночас жакливу дійсність: «а ранком приносили похоронну...». Автор гостро переживає непоправність втрати, бо й самого війна зробила сиротою. У його словах – схвильованість, розпач, біль. Друг і колега митця І. Гнатюк зазначав: «У своїх віршах Володимир Підпалій сумовитого настрою не цурався, бо ж і його особисте життя складалося не вельми весело для нього. Малим хлопчиком залишився без батька, який поліг у битві за Дніпро, зазнав голоду та нестатків, залишених у спадок військовою, та й сама війна відбилася страшними кадрами в його дитячій пам'яті» [3, 120]. Ці глибокі переживання відтворено в поезії «Дитинство»:

Сиро і сиро. Дим від села.
Похрестовані літаки погрожують бомбами.

Дитинство було.

І війна була

з милицями сусідовими і окопами... [13, 24].

Драматичні епізоди воєнного життя на селі поет відтворює доволі реалістично й переконливо. Образи й картини в нього викінчені, живі: «учителька за обгорілим столом», «мати сивіє і старіє» від горя, «буквар, єдиний на школу», «сухі, як патрони, крихти» в учнівських кишнях тощо. Війна зображена ним як жахлива катастрофа людства й непоправна особиста трагедія. У вірші «...Мила, он там, у полі...» звучать пекучі спогади про пережите, передано жаль від споглядання надмогильних плит військового кладовища. У поезії «Чиїми очима на світ я дивлюся?..» автор об'єднує почуття і тих, хто загинув, і тих, хто залишився живий; говорить про борг живих перед мертвими: «бо нам залишили вони у спадок майбутнє...», про мужність і самопожертву, про цінність людського життя, про смерть і безсмертя.

І. Дзюба, пишучи про літературну генерацію шістдесятників, відзначає, що «на їхню дитячу долю випали тяжкі випробування воєнного лихоліття та повоєнної відбудови. І ці враження потім лягли в основу багатьох творів. Великі історичні події, картини зрушення світу, запавши в дитячу свідомість, сприяли формуванню такого душевного ладу, в якому визрівали розмах уяви, масштабність мислення, дух тривожної причетності до історії, почуття відповідальності за долю свого народу» [5, 6].

Із М. Вінграновським В. Підпалого єднає антропоцентричність як виразний показник гуманістичного ставлення до світу. Цікавим художнім явищем в обох поетів є пейзажна лірика з її «імажиністським», чуттєво-антропоморфічним колоритом, оживлена присутністю «людської фігури». Природа є повірницею настроїв поета, його особистого життя, тому саме з нею обидва митці пов'язують тему кохання (М. Вінграновський: «Ходімте в сад. Я покажу вам сад, / Де на колінах яблуні спить вітер» [2, 183]; В. Підпалій: «Вітер сади колише – / шепіт дівочих губ, / цвіт облітає з вишень / просто мені на чуб...» [14, 41].

Дискурсивна естетична домінанта лірики М. Вінграновського та В. Підпалого, що маніфестується світоглядним маркером гуманіза-

му, увиразнюється «потенційним діалогом» (М. Бахтін) з іншими художніми свідомостями. Референтне коло учасників цього «діалогу» в їх митецькій практиці асоціюється з іменами й творами, що несуть у собі потужний імпульс гуманізму. Йдеться про широку смислову перспективу інтертекстуального поля авторського тексту поета. Спілкуючись з «іншими» художніми свідомостями, обмінюючись емоційно-смисловою енергією з іншими авторами, він у такий спосіб пробивається до самого себе, до свого «Я». «Співприсутність» (Ж. Женетт) «чужих» текстів у ліриці М. Вінграновського функціонує найчастіше на рівні алюзій, винесених у заголовки, що виконують різні ідейно-естетичні функції в «новому» тексті («прирощування» власного тексту новим змістом та асоціаціями, розширення ідейно-художньої концепції твору тощо). Це такі твори, як «Шевченко», «Довженко», «Сікстинська мадонна», «Плач Ярославни», «Пророк» та ін. Переструктуровані поетом, вони насажуються індивідуальними рефлексіями онтологічного й аксіологічного характеру, входять в інші смислові контексти. Цікавим прикладом такого інтертекстуального художнього явища М. Вінграновського з огляду на його гуманістичний код є вірш «Гайявата», що, безумовно, відсилає читача до відомого класичного твору Генрі Лонгфелло. Герой цього твору є борцем за встановлення миру серед розрізнених племен. Асоціації тут очевидні. Без миру й злагоди неможливе людське щастя – наріжна категорія гуманістичної концепції буття, що для світогляду М. Вінграновського була засадничою: «Почнись, епохо чистих небозводів, / Епохо згоди, хліба і суцвіть» [2, 110]; «Не буде щастя ні мені, ні люду, / Доки на світі нещаслива буде / Хоча б одна людина роботяща» [2, 84].

Проектуючись на структуру авторського тексту українського автора, «Пісня про Гайявату» Генрі Лонгфелло визначає не лише його експліцитний рівень, але й формує підтекст. Глибинний смисл лірики митця, заданий назвою вірша, утворюється на перетині смислових полів різних текстів. Відомо, що в міфології ірокезів Гайявата – легендарний вождь, пророк, який дав своєму народові писемність. Тож цілком очевидно, що з образом героя асоціював себе і сам автор. Істотно також, що в

одному з варіантів назви твору він використав епітет *лиманський*. Зустрічаємо таку конкретизацію й у самому тексті («А лиманський Гайявата / Щось там робить-виробляє...» [2, 318]). Про те, що через особистісне суб'єктивне сприйняття цього образу проступають риси біографічного автора, свідчить уведення у викладову форму ліричного персонажа на ім'я, що належить авторові твору:

– Що лишилось нам робити,
Як ми горем помінялись!
Цей Микола Вінграновський,
Несерйозний чоловік цей,
Душить гроно винограду
І все плутає на світі [2, 321].

У гуманістичному дискурсі лірики М. Вінграновського важливою є проблема «людина і світ». З огляду на специфіку ліричного тексту як такого людина і світ присутні тут не лише як об'єкт зображення, але й як суб'єкт. Саме із суб'єктною сферою тісно пов'язані індивідуальні аспекти творчої реалізації поетом художньої концепції людини. Як підкреслює В. Марко, ця важлива естетична й методологічна категорія включає декілька складників, серед яких особливо важливими видаються «система соціально-художніх поглядів митця» та «оцінка її діяльності з позицій певного ідеалу» [8, 12]. Типодиференційні ознаки естетичної системи М. Вінграновського засадничо зумовлені домінантною ідеєю гармонійного світоустрою, що конститує його естетичне кредо, формує естетичний ідеал. Лірика митця – «неповторно-суб'єктивне поетичне осягнення глибинної діалектичної взаємопов'язаності всього суцього з усім суцим» [4, 6]. Поет моделює свого ліричного героя через гармонійну співвіднесеність із землею, зі світом – аж до природних метаморфоз: «Я прошу тебе, земле моя чиста, / Крізь моє серце тихо пропливти» [1, 77]. Таке образно-чуттєве сприймання світу в усій красі звуку, лінії та барви, й, відповідно, гармонізація його із внутрішнім світом людини, зумовлена «абсолютним художнім слухом» (Гр. Тютюнник) митця. Він не коригує реальність, а переформовує її, естетизує, втілюючи в ній ідеал Краси, що визначає домінантну категорію його естетичної системи.

Онтологічно важливі істини (плинність життя, колообіг буття) узгоджується в ліричному наративі М. Вінграновського зі сквороч-

динівським ідеалом екогармонії. Подібно до Г. Сковороди, він сприймає та відтворює світ як «макрокосм» і людину як «мікрокосм». На площину одного, навіть невеличкого тексту він спроможний вивести цілий Всесвіт, у центрі якого людина, що одуховлює його. Взяти б для прикладу хрестоматійний вірш «У синьому небі я висіяв ліс...», у якому «ліс», «небо», «море», «птиці» формують світлу, оптимістичну атмосферу, що передається через сприйняття цієї гармонії ліричним героєм, присутність якого означається лише пунктиром. Узагальнює цю феєричну картину доволі таємничий образ «любов моя любя». Має цілковиту рацію В. Моренець, зауважуючи, що це універсальний образ, який «відбиває стан особливого духовного напруження, стан душі, яка сама себе пізнає в дзеркалі світу» [11, 13].

Значна частина поезій В. Підпалого також функціонує в проблемному полі філософської антропології Г. Сковороди і становить собою індивідуально інтерпретовані рефлексії таких визначальних в антропологічній концепції давньоукраїнського мислителя ідей, як антропоцентризм і гуманізм, одухотворена тілесність, риторика досвіду й артикуляція свободи, людська екзистенція, самопізнання і самовдосконалення індивіда, його самототожність, одухотворене поняття особистості «як діяльного центру». В означеному ракурсі вельми цікавим видається зізнання самого В. Підпалого, про яке довідуємось із його листа до І. Гнатюка від 10.12.1972 р.: «...зі Сковородою я маю стільки ниток, що, мабуть, і на тому світі зустрінемося» [14, 346].

«Антропологічні паралелі» (Л. Тарнашинська), що виявляють ці «нитки» типологічних збіжностей текстуалізації суб'єкта лірики шістдесятників в контексті антропологічних рефлексій давньоукраїнського мислителя актуалізують спектр наукових проблем, пов'язаних із літературознавчою антропологією, що дедалі помітніше «завойовує» позиції сучасної філологічної науки.

Список використаних джерел

1. Вінграновський М. С. Вибрані твори / Микола Степанович Вінграновський. — К. : Дніпро, 1986. — 463 с.
2. Вінграновський М. С. Вибрані твори : у 3 т. / Микола Степанович Вінграновський. — Тернопіль : Богдан, 2004. — Т. 1 : Поезії. — 2004. — 400 с.

3. Гнатюк І. Живий у нашій пам'яті : до 50-річчя Володимира Підпалого / І. Гнатюк // Жовтень. — 1986. — № 5. — С. 120—123.
4. Дзюба І. М. «І час був мірою...» (Роздуми над збіркою М. Вінграновського «Київ») / І. М. Дзюба // Літературна Україна. — 1982. — 27 травня.
5. Дзюба І. М. Чарівник слова / І. М. Дзюба // Вінграновський М. С. З обійнятих тобою днів : поезії : для ст. шк. віку / Передм. І. М. Дзюби. — К. : Веселка, 1993. — 303 с.
6. Задорожна С. Тема душі, що «внутр ридає», у творчості Тараса Шевченка і Григора Тютюнника / С. Задорожна // «Прийшов, щоб не розлучатися ...»: На пошану 70-річчя Григора Тютюнника: наук. зб. — К. : Твім інтер, 2005. — С. 97—104.
7. Кульчицький А. І. 212 світанків з Миколою Вінграновським: Фрагменти спогадів про великого Українця / А. І. Кульчицький // Літературна Україна. — 2011. — 4 серпня.
8. Марко В. П. Основи творчих шукань: Художня концепція людини в сучасній радянській літературі / В. П. Марко. — К. : Вища школа, 1987. — 165 с.
9. Мелетинский Е. М. Историческая поэтика новеллы : [монография] / Е. М. Мелетинский. — М. : Наука, 1990. — 278 с.
10. Моренець В. П. Відтворити цілісність світу / В. П. Моренець // Вітчизна. — 1981. — № 5. — С. 167—178.
11. Моренець В. П. Свобода поезії і поезія свободи / В. П. Моренець // Дивослово. — 1996. — № 11. — С. 10—14.
12. Панченко В. Є. Самотність на верхів'ях: Поезія Ліни Костенко в часи «відлиги» і «заморозків» / В. Є. Панченко // Дивослово. — 2005. — № 3. — С. 54—59.
13. Підпалый В. О. Зелена гілка : Поезії / В. О. Підпалый. — К. : Державне видавництво художньої літератури, 1963. — 67 с.
14. Підпалый В. О. Золоті джмелі : Вибрані твори / В. О. Підпалый. — К. : Твім інтер, 2011. — 554 с.
15. Сверстюк Є. О. Блудні сини України / Є. О. Сверстюк — К., 1993. — 256 с.
16. Тарнашинська Л. Б. Гармонія парадоксів як художнє надзавдання: Микола Вінграновський / Л. Б. Тарнашинська // Тарнашинська Л. Б. Українське шістдесятництво: профілі на тлі покоління (історико-літературний та поетикальний аспекти) / Л. Б. Тарнашинська. — К. : Смолоскип, 2010. — С. 282—333.
17. Тарнашинська Л. Б. Зоряний інтеграл знакового покоління: персоналістських вимір / Л. Б. Тарнашинська // Тарнашинська Л. Б. Українське шістдесятництво: профілі на тлі покоління (історико-літературний та поетикальний аспекти) / Л. Б. Тарнашинська. — К. : Смолоскип, 2010. — С. 7—21.
18. Тарнашинська Л. Б. Українське шістдесятництво : профілі на тлі покоління : (історико-літературний та поетикальний аспект) / Л. Б. Тарнашинська. — К. : Смолоскип, 2010. — 632 с.
19. Ткачук М. П. Наративні моделі українського письменства / М. П. Ткачук. — Тернопіль : ТНПУ ; Медобори, 2007. — 464 с.

L. FOMINA
Izmail

MODUS OF REPRESENTATION OF LYRICAL SUBJECT IN THE POETRY OF SIXTIES

The author investigates personalist dimensions in the lyrics of sixties. The individual anthropocentrism modus in the poetry of M. Vingranovsky and V. Pidpaly is examined. Author-humanist is singled out as a particular modus of textually specified lyrical subject.

Key words: sixties, author's ego, the subject of poetry, anthropocentrism, humanism.

Л. Г. ФОМИНА
г. Измаил

МОДУСИ РЕПРЕЗЕНТАЦИИ ЛИРИЧЕСКОГО СУБЪЕКТА В ПОЭЗИИ ШЕСТИДЕСЯТНИКОВ

В статье анализируем персоналистское измерение лирики шестидесятников. Рассматриваем индивидуальный модус антропоцентризма в поэзии М. Винграновского и В. Подпалого. Выделяем автора-гуманиста как специфический модус текстуально конкретизированного лирического субъекта.

Ключевые слова: шестидесятники, авторское «Я», субъект лирики, антропоцентризм, гуманизм.

Стаття надійшла до редколегії 29.02.2015 р.

УДК 821.161.2 - 311.6

Ю. В. ХОМИЧ

м. Миколаїв

mona1616@yandex.ru

РЕАЛІЗАЦІЯ МОВНОЇ ГРИ В РОМАНІ «ІНТЕЛІГЕНТ» Л. СКРИПНИКА

У статті розглядаються особливості мовної гри в романі «Інтелігент» Л. Скрипника. Звертається увага на графічні особливості, лексику, синтаксис твору, які є проявом гри з читачем, з його увагою та підсилюють його емоційне сприйняття твору.

Ключові слова: автор, мовна гра, прийом, роман, читач.

Гра як художній прийом може бути реалізованою на рівні стилю письменника, визначальною рисою якого стає те, що головним принципом є гра ресурсами мови, настанова на естетичну насолоду текстом, який містить потенційні можливості для нестандартного маніпулювання лексикою, граматиною та фонетикою [1,98].

Мовна гра – це звернення уваги читача на саму форму мовлення з метою не лише повідомити щось, але й викликати емоції, почуття, залучити до співпраці з автором. Вона породжує інші, ніж в узусі та нормі, засоби вираження певного змісту або об'єктивує новий зміст, зберігаючи або трансформуючи стару форму [5, 77]. Мовна гра, таким чином, розмиває межу між мовою та мовленням, між кодифікованою літературною мовою та розмовною.

Загалом можна говорити про суттєву зміну у стосунках автора та читача. Перш за все, йдеться про «розкріпачення» читача, він перестає бути слухняним учнем автора, він отримує свободу у тлумаченні тексту, і навіть більше – його допущено до творчої лабораторії автора і запрошено до співтворчості [3, 106].

Серед досліджень особливостей гри на різних рівнях (зокрема і мовному) у художньому тексті показовими є роботи О. Боярчук, С. Жигун, М. Зубрицької, О. Філатової, які розглядають гру як оригінальний спосіб організації художнього матеріалу, множинність інтерпретаційного підходу до тексту, відмову від усіляких заборонених тем.

Мета статті – дослідити особливості реалізації мовної гри в романі Л. Скрипника «Інтелігент».

Мова роману «Інтелігент» Л. Скрипника має фонетично-графічні, лексико-семантичні, синтаксичні особливості. Якщо говорити про фонетично-графічні особливості мовної гри в романі «Інтелігент» Л. Скрипника, то слід звернути увагу на те, що автор ламає мовні норми, а саме вживає замість української «і» російську «и», російські слова з українськими словами, самим підкреслює псевдоінтелігентність героїв, бо існує стереотип, що російська мова – мова інтелегенції (наприклад, «у далекій молодости», «мужчина и женщина», «муки матери», «превосходительна руїна», «цінності жизни», «по образу и подобию»).